

УДК 159.99

СЕНС ЩАСТЯ В СУЧАСНИХ КОНТЕКСТАХ ІНДИВІДУАЛЬНОГО І СУСПІЛЬНОГО БУТТЯ**HAPPY SENSATION IN MODERN CONTEXTS OF INDIVIDUAL AND SOCIAL FACILITIES****Афанасьева Л.,**кандидат філософських наук,
доцент, Мелітопольський державний
педагогічний університет ім. Богдана
Хмельницького (Мелітополь, Україна),
e-mail: lyudmila.csr@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-9386-6529**Олексенко Р.,**доктор філософських наук, професор,
Таврійський державний агротехнологічний
університет (Мелітополь, Україна), e-mail: roman.
xdsl@ukr.net, ORCID: 0000-0002-2171-514X**Afanasieva L.,**Candidate of Philosophy, Associate Professor,
Melitopol State Pedagogical University named after
Bogdan Khmelnytsky (Melitopol, Ukraine),
e-mail: lyudmila.csr@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-9386-6529**Oleksenko R.,**Doctor of Philosophy, Professor, Tavriya State
Agrotechnological University
(Melitopol, Ukraine), e-mail: roman.xdsl@ukr.net,
ORCID: 0000-0002-2171-514X

Актуальність дослідження полягає в тому, що згідно зі своїм повсякденним розумінням щастя, люди вибудовують і свою життєву стратегію, бо саме щастя – це такий феномен особистісного і суспільного життя, в якому як у фокусі відзеркалюється все різноманіття їх потреб і прагнень. Тому, на наш погляд, питання щастя – це не просто питання про те, як бути щасливим, а про те, в чому саме полягає щасливе життя і до чого людині слід прагнути насамперед. Отже, актуальність обраної проблеми визначається суспільним запитом на розуміння шляху до вінайдження продуктивного балансу між природним бажанням кожної людини бути щасливою та необхідністю вирішення багатьох існуючих суб'єктивних і об'єктивних протиріч на цьому шляху. Багатогранність і багатовимірність феномену щастя вказує на потребу системного аналізу, який дає можливість узагальнити вже напрацьовані науковою думкою основні положення концепції щастя, а також розглянути це явище в контексті багатьох проявів людського буття на рівні суспільної й особистісної свідомості сучасної людини.

Ключові слова: сучасна епоха, соціальне благополуччя, суспільство, людина, мораль, гідність, суспільство.

The urgency of the study is that, according to their everyday understanding of happiness, people also build their life strategy, because it is happiness – this is a phenomenon of personal and social life, in which, as in focus, all the diversity of their needs and aspirations is reflected. Therefore, in our opinion, the issue of happiness – this is not just a question of how to be happy, but about what is a happy life and what should be the person to seek first of all. Consequently, the relevance of the chosen problem is determined by the public request for an understanding of the path to finding a productive balance between the natural desire of each person to be happy and the need to solve many of the existing subjective and objective contradictions on this path. The multidimensionality and multidimensionality of the phenomenon of happiness indicate the need for a systematic analysis, which enables us to generalize the basic concepts of happiness already developed by the scientific thought, as well as to consider this phenomenon in the context of many manifestations of human existence at the level of social and personal consciousness of a modern person.

Keywords: modern age, social well-being, society, man, morality, dignity, society.

Постановка проблеми у загальному вигляді полягає в розкритті сенсу щастя в контексті

зв'язку з сучасною соціальною реальністю та індивідуальним буттям. Філософське розуміння цієї діалектики розвитку особистісного і суспільного можуть стати рушійними чинниками змін якості цього процесу, якщо сприймаються людиною як особистісний виклик до їх подолання – тим самим вказуючи дорогу до щастя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

– ми спираємося на авторів, що досліджували сенс та проблеми щастя – це твори: Г. Сковороди, К. Роджерса, А. Кемпбелла, Ф. Конверса, Н. Бредберна, Р. Вілсона, М. Поповича, В. Шкоди. Щастя як суб'єктивне благополуччя розглядали в своїх працях М. Фордіс, А. Бек, Л. Джозеф, Т. Льюїс, Ф. Ендрюс, Н. Хамітов, С. Крилова та інші.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми визначається суспільним запитом щодо наукового обґрунтування шляхів і засобів віднайдення продуктивного балансу між природним бажанням кожної людини бути щасливою та необхідністю вирішення існуючих суб'єктивних і об'єктивних протиріч на шляху поліпшення суспільного добробуту. Крім того, в практичному аспекті вивчення уявлень людей про щастя дозволяє з'ясувати основні чинники трансформації моральних імперативів, актуальних для нашої країни сьогодні.

Мета роботи полягає у розкритті сенсу щастя в контексті зв'язку з сучасною соціальною реальністю та індивідуальним буттям.

Відмітимо, що вирішення даної наукової задачі у такій постановці ніколи не вирішувалась і на даний час майже не розробляється.

Об'єктом дослідження є щастя як соціокультурний феномен.

Предметом дослідження є прагнення до щастя в контексті буття сучасної людини.

Теоретико-методологічними основами нашого дослідження є соціально-філософські аспекти вивчення проблеми щастя як соціо-культурного явища в умовах сучасної динаміки суспільного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Повернення філософів всіх епох до теми щастя і сенсу життя свідчить, що на кожному етапі розвитку людської цивілізації людей супроводжує ця проблема. Сучасна епоха – не виняток. У кожному поколінні на кожного індивіда очікують переломні моменти в його свідомості, які містять ознаки світоглядних криз [1]. Одні з них долаються ним легше, з іншими все набагато складніше. До найтяжчих криз слід віднести кризи нашого розуміння життя. Психологи стверджують, що особливо гнітючі наслідки мають стани, коли людина перестає бачити сенс свого життя. У порівнянні з попередніми епохами, світ сьогодні надзвичайно ускладнився, і свідомість молодшої людини перебуває під неймовірним тиском інформаційних потоків. Реклама та інші мало контрольовані впливи ЗМІ та Інтернету сьогодні явно і неявно впливають на становлення дитячої психіки надзвичайно складними для розуміння речами, які часто опонують здоровому глузду і далеко не завжди знаходять адекватне пояснення з боку

дорослих, тож дітям стає дедалі важче визначитись з сенсовими орієнтирами. Соціальні розшарування у небагатому суспільстві теж є причиною ранніх дитячих неврозів, депресивних станів і розчарування у своєму майбутньому серед певної частини молоді. Соціально-психологічні умови та настрої, кризи та війни в соціумі породжують депресивні настрої та апатію, відчуття «вивченої безпорадності», коли людина (і перш за все молода, недосвідчена) перестає вірити у всяку можливість досягнення щастя.

Можна казати, що будь-який стан безвиході у житті людини є ознакою нещастя. А справді, навіщо жити, коли ти не маєш чому радіти? Саме про це йдеться в притчі Будди про просвітлення. «Жив лев, який вважав себе бараном. Тільки тоді, коли побачив своє відображення в озері, пізнав себе, порівняв із левом, який був поруч, він зрозумів, що є левом». І допомогти людині вийти з подібної ситуації може тільки усвідомлення себе як суб'єкта власної долі, лише тоді, інколи раніше, інколи – пізніше, але кожен з нас повинен зрозуміти, що вищий сенс полягає в тому, щоб пізнати, хто ми насправді.

Тому, на наш погляд, без щастя неможливо жити, оскільки це є найвищим проявом втілення сенсу життя людей. Без розуміння сенсу людського життя, неможливо усвідомити, як людина може бути щасливою [4].

Таким чином, з наведеного вище ми можемо зробити висновок, що «щастя» і «сенс життя» – якнайтісніше пов'язані між собою поняття. Разом вони укладають ґрунт багатьох етичних категорій, що віддзеркалюють, відображають моральну свідомість кожної людини. В цих поняттях поєднується весь духовний досвід людської особистості у смислотворчому вимірі. Крізь них людина бачить щастя вирішальною метою людських зусиль.

Не в останню чергу, саме тому, що «рецепт» щастя – у кожного із нас, постає знову і знову для кожного покоління, оскільки молодь має свої орієнтири, власні домінуючі цінності, що складають систему уявлень про щастя, значною мірою відмінних від тих, що мають їхні батьки [9]. Сьогодні доводиться стикатись із тим, що молодь не розуміє, що відчуття щастя залежить не стільки від досягнення певних благ, скільки від внутрішньої, духовної здатності людини бути щасливою. Сучасний світ формує в індивідуі ідеал щастя крізь призму бажання мати й отримувати. Це нав'язується молодій людині в якості життєво важливої мети. Суспільство сьогодні все більше характеризується як бездуховне, аморальне і матеріально обумовлене. Соціум культивує в індивідуі такі якості, як індивідуалізм, егоїзм, заповзятливість, прагнення до успіху в будь-який спосіб.

Мріючи про щастя, люди вибудовують образ свого ідеального майбутнього, бажаних результатів і досягнутих цілей, впливаючи на власне життя і на суспільство в цілому. Через призму уявлень про щастя можливий новий погляд на вирішення соціальних та економічних проблем сучасного суспільства.

Тому, на наш погляд, найперше потрібно визначити сенси свого буття, заради яких варто існувати. Чи вміємо ми ставити собі мету? Чи не рухаємось ми, згідно назви роману Бел Кауфман й однойменного фільму за ним «Вверх драбиною, що веде вниз»? [7]. Більшість людей не знають, чого хочуть. Натомість добре розуміють – те, що вони мають, не те, що вони хочуть. Як доречно зауважив відомий послідовник традицій даосизму і дзен-буддизму в XX столітті Бхагаван Шрі Раджніш (Ошо): «Людські істоти можуть бути безмірно щасливі і безмірно нещасні – і вони вільні у виборі. Ця свобода таїть небезпеку, ця свобода дуже важка, тому що відповідальність лягає на вас. І з цією свободою щось трапилося, щось пішло не так [3].

Звичайна людина переважно впевнена, що щастя у кожного своє, що відчуття щастя у різних людей викликають різні предмети. Вона часто не усвідомлює, що предмети самі по собі нейтральні, а те, що надає їм певної привабливості, знаходиться всередині людини. Тоді вона вважає, що певні зовнішні події, речі, процеси роблять її щасливою або нещасною.

На превеликий жаль, сучасний соціум культивує в особистості і такі якості, як індивідуалізм, підприємливість, прагнення до успіху. Соціально задана мета «успіх» конкретизується кожним стосовно себе і своїх можливостей. Щастя ототожнюється з успіхом. Оскільки успіх завжди індивідуальний, щастя теж індивідуальне. Кожен формує свій конкретний образ бажаного стану буття, який виступає як єдність одиничного і загального. Однак у сучасному суспільстві існує загальна міра успіху – гроші. Гроші із засобу досягнення будь-яких життєвих цілей для більшості стали перетворюватися в головну мету, стають головним джерелом задоволеності, дають відчуття власної значущості. Мас-медіа нині також демонструють нам насилля й розповсюдження таких сенсів життя як, чуттєвих насолод, матеріальних статків, грошей, високого соціального статусу, бажання влади. Однак цікавою і повчальною є наступна статистика: за останні 30–40 років в США матеріальний рівень життя зріс удвічі, проте задоволеність життям, навпаки, різко зменшилась. Підтвердженням цього є зростання депресивних і невротичних станів, суїцидів серед їхнього населення. Психологи стверджують, що синдром безцільності свого існування переживають багато людей, коли закінчуються найближчі цілі. Незважаючи на здатність людини адаптуватися як до позитивних, так і негативних життєвих переживань, звикання до таких реалій відбувається не завжди.

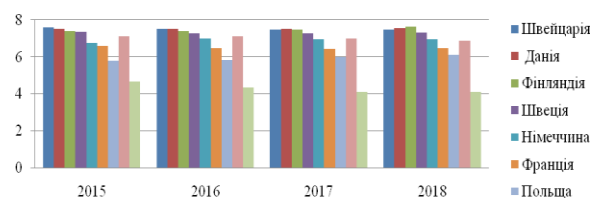

Рис. 1. Рейтинг країн світу за рівнем щастя

Таблиця 1

Рейтинг країн світу за індексом щастя

Країни	Роки			
	2015	2016	2017	2018
Швейцарія	7.587	7.509	7.494	7.487
Данія	7.527	7.526	7.522	7.555
Фінляндія	7.406	7.413	7.469	7.632
Швеція	7.364	7.291	7.284	7.314
Німеччина	6.75	6.994	6.951	6.965
Франція	6.575	6.478	6.442	6.489
Польща	5.791	5.835	5.973	6.123
США	7.119	7.104	6.993	6.886
Україна	4.681	4.324	4.096	4.103

Отже, на оцінку задоволеності життям впливає домінуючий емоційний стан, оскільки він розглядається в якості безпосереднього індикатора відчуття суб'єктивного благополуччя. Суспільство має бути зацікавлене в збереженні психологічного здоров'я дітей, підлітків й молоді, у своєчасному формуванні в них цього відчуття, яке стане цеглинкою фундаменту їхнього особистого майбутнього і благополуччя того оточення, в якому вони живуть.

Ця обставина дозволяє нам стверджувати, що феномен щастя – явище соціальне, відображення і результат способу життя людей певного суспільного устрою, і залежне від певних умов, які породжують спосіб виробництва [2]. Сучасна соціологічна наука виділяє об'єктивний критерій щастя особистості – інтереси суспільно-історичного прогресу та суб'єктивне благополуччя – широкий концепт, що включає переживання приємних емоцій, низький рівень негативних настроїв та високу задоволеність життям [10]. Дослідники вважають, що суб'єктивне відчуття щастя є одним з вимірників суб'єктивного добробуту, а застосування моделей суб'єктивного і соціального благополуччя [12], а також модель психологічного благополуччя [11], за такими показниками, як відчуття комфорту в оточенні інших; певності власних можливостей самоактуалізації в даному оточенні; сприйняття соціального оточення як упорядкованого, вмотивованого й цілеспрямованого; відчуття вмотивованої причетності й усвідомлення себе частиною цього соціального оточення; відчуття можливості зробити певний соціальний внесок, сьогодні дозволяє вести мову про поєднання вивчення досвіду, переживання емоцій різної модальності й задоволення життям за моделлю соціального благополуччя, що містить п'ять факторів: соціальне прийняття, соціальна актуалізація, узгодженість із суспільством, соціальний внесок та соціальна інтеграція.

Таким чином, аналіз спектру застосування підходів теорії соціального благополуччя дає змогу констатувати, що наявні методологічні розробки оцінювання параметрів соціального благополуччя

індивіда можуть бути використані у вивченні шляхів розвитку й реалізації мотиваційного компонента людини у намірі бути щасливою.

У 2012 році в штаб-квартирі ООН відбулася міжнародна конференція «Щастя як нова економічна парадигма», заснована на даних «Доповіді про світове щастя», виданому під керівництвом докторів Колумбійського університету. На конференції представниками різних сфер науки і політики було проведено обговорення збільшення ВВП на користь соціальної та екологічної ситуацій. Активно обговорювалися методи поліпшення «здоров'я населення», запропоновані Бутаном, де вперше стали орієнтуватися на показники «Індексу щастя». На даний момент Бутан є однією з країною, де держава, орієнтуючись на показники індексу, займається підвищенням рівня щастя в масштабах всього населення. Однак, слід зазначити, що ці дані не завжди можуть відобразити реальний стан речей. Зокрема, порівняння значення ВВП вважається недоречним, оскільки кінцева мета більшості людей не бути багатими, а бути щасливими і здоровими. Однак на підставі осмислення розглянутих нами вище сучасних досліджень (їх соціально-філософських передумов і отриманих результатів) можна говорити про те, що в перспективі з урахуванням виділених критеріїв «щастя» і додавання все більшого значення саме цього переживання індивідів, можливе використання індексів в прогностичних цілях.

У липні 2012 цього ж року Генеральна Асамблея ООН постановила визнати 20 березня Міжнародним Днем щастя, який з 2013 року святкують не тільки у різних країнах, але і в Україні; у 2013 і 2014 роках для відзначення і просування ідеї щастя по всьому світу більше 50 організацій зібралися разом і підтримали кампанію ООН «День щастя», яка в цілому координується британською громадською організацією «Action for Happiness» [8].

У 2015 році звіт стосовно того наскільки люди почуваються щасливими у 158 країнах світу створила та представила міжнародна неурядова організація «Мережа рішень про сталий розвиток» (Sustainable Development Solutions Network, SDSN). Він не лише містить аналіз ключових параметрів, які, згідно методології його авторів, дають змогу оцінити суб'єктивне відчуття щастя, але і вміщує також рекомендації, які можуть бути корисними для вимірювання національного прогресу конкретної держави [8].

Щодо України, то за результатами соціологічного опитування, «в Україні рівень щастя (кількості щасливих) виріс з 2001 року до 2010 року з 38% до 65%. Можливо причиною такого істотного зростання рівня щастя могло бути економічне зростання в Україні. Звісно, один цей чинник не може пояснити зростання й падіння рівня щастя – економічні негаразди 2008 року не тільки не призвели до падіння рівня щастя, а й навіть супроводжувалися його зростанням до 65% у 2010 році. Хоч як це не дивно, анексія Криму, та фактична війна з Росією не призвели до істотного

падіння рівня щастя (2014 рік – 58%, 2017 рік – 53%). Однак, середній рівень щастя значно знизився в зонах, які безпосередньо переживають війну.

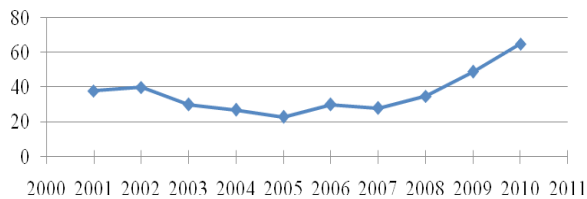

Рис.1.2 Баланс щастя в Україні [8]

Найбільш щасливими регіонами України можна вважати Західний (58%) та Центральний (57%), найменш – Південний (53%). У Східному регіоні кількість щасливих людей складає 55%.

Також, під впливом безпосереднього переживання війни на рівень щастя особи, який можна порівняти із втратою щастя, якої відносно благополучна людина, зазнає, коли стає бідною... Також, слід зазначити, що для окупованої частини Донбасу, щастя значно більше залежить від рівня безпеки, а вже потім – від сімейного життя та дітей» [10]. Однак як зазначає соціолог Є. Головаха, є дуже цікавий феномен: «українці завжди були більше задоволені своїм особистим життям і своїм добробутом, ніж станом справ в Україні і станом її економіки» [5].

Отже, можна зробити висновок, що в сучасному українському громадянському суспільстві існує ціла низка зовнішніх обставин і умов, що створюють соціальну напругу і суттєвим чином впливають на психологічний стан людини.

Не менш складною є суб'єктна складова життя сучасної людини. Кожна людина прагне щастя, й, разом з тим, далеко не завжди в змозі чітко розуміти, чого вона власне домагається, яким чином досягає повної згоди сама з собою. Відбувається це, насамперед, з тієї причини, що щастя є ідеал не розуму, а уяви, тобто ґрунтується на емпіричних, земних підставах. А сучасний світ – це багато в чому і віртуальний світ, світ «недовтіленого» існування, розуміння. Людина прагне розуміння, але чи завжди приносить воно їй задоволення, коли вона усвідомлює приховані поки що від неї нещастя? Отже, щастя людини пов'язане з бажанням кращого майбутнього. Але саме бажання – річ суперечлива. Люди можуть перебувати в «сердечних» стосунках і, разом з тим, обездолювати одна одну. Не завжди, того, чого хоче одна людина, бажає й інша. За таких умов важко відшукати певний закон, яким могли б користатися всі без винятку.

Справа в тому, що щастя – не чисто ноуменальний, духовний дар; щастя – це перш за все дар природного існування, і необхідно прагнути до того, щоб в соціальному житті склалися відносини, засновані на засадах справедливості. На рівні суспільної свідомості певну допомогу, на нашу думку, покликана надати індивідові держава. Суспільні інституції покликані упорядковувати

людські взаємодії, однак певний примус стримує емоції конкретної людини, і стримуючи їх, будь-яка інституція закладає передумови до того, щоб зробити триваліше наше прагнення. Не випадково І. Кант розвиває ту думку, що «чим далі предмет віддалений від почуття, унаслідок чого виникає пересичення як необхідний наслідок повного задоволення тваринної потреби», тим стабільніше наше бажання щастя.

На жаль, знання про людину, накопичені протягом багатьох століть, для більшості людей залишаються недоступними. Більшість, як і за часів Сократа, живе звичайним життям, в якій існує своє уявлення про щастя.

Люди часто не можуть домовитися між собою, щаслива мета вельми невизначена, засоби її досягнення надзвичайно хиткі, багато що залежить від громадської думки, яка досить мінлива. Ніхто не може примусити іншого бути щасливим так, як хочеться комусь, і саме тим чином, яким він уявляє собі благополуччя інших людей. Таким уроком новітньої історії для української спільноти в нашій державі стала Революція Гідності.

Очевидно, що щастя і моральний закон не повністю протистоять один одному. Не слід прагнути позбавляти людину домагань на щасливе життя. І турбота про власне благополуччя в деякому відношенні виступає як обов'язок, хоча б тому, що благополуччя (здоров'я, багатство, освіту) створює більш кращі умови для виконання належного, а відсутність життєвих благ спокушає порушити закон. Проте, сприяння своєму щастю все ж не може бути моральним принципом. Не слід при цьому забувати про те, наскільки відносні людські уявлення про щастя і як небезпечно примусово нав'язувати свою волю іншим.

Сьогодні є аксіомою, що ступінь задоволеності індивіда сучасного суспільства визначається двома основними факторами: постійним зростанням споживчих запитів, орієнтацією на демонстровані вищим класом стандарти споживання і обмеженими можливостями їх досягнення для пересічної більшості. Однак, навіть коли ми користуємося для наукових цілей певними визначеннями, оскільки для соціальних наук необхідні такі як зазначені вище чіткі узагальнюючі дефініції, що дозволяють перейти до розгляду параметрів, які піддаються якісним і кількісним вимірам, скажімо, дозволяють визначити спільні і відмінні риси у різних прошарків соціуму, скажімо, у проявах задоволення чи незадоволення індивідів своїм життям, слід мати на увазі непорушну упродовж віків соціально-філософську точку зору – істинне благо людини полягає не в тому (принаймні – не стільки, або не лише), щоб задовольняти свої бажання, а в тому, щоб якомога повніше розвинути свої здібності, саму себе – як людську істоту, як людину мислячу. Без самоосмислення, без розвинутих особистістю критеріїв власного людського існування і власного соціального буття, на нашу думку, будь-яке визначення щастя втрачає свій сенс.

Щастя як стан свідомості людини суспільної – це соціальна категорія. Тисячолітня історія мало

змінити природу людини. Тому на побутовому рівні стан щастя найліпше розуміється через свою протилежність – нещастя, горе, біду. І не можна вести мову про душевний комфорт і гармонію, чуючи вісті про психічно нездорових людей, здатних позбавити життя сотні собі подібних. Тому морально розвинена людина може розуміти щастя іншої, поділяючи її душевний стан [3].

Зрозуміло, що понука до розуміння, особистісна спромога до охоплення світу у його цілісності через такий стан, чи навпаки – безсиле витіснення небажаних емоцій і думок на периферію свідомості – річ суто індивідуальна, ситуативна. Відчувати і усвідомлювати себе щасливим – це охоплення подумки свого стану у всій максимальній повноті взаємодії людського «Я» зі значимими для людини сферами її життя, іншими людьми. Це охоплення у чомусь кероване особистістю, а у чомусь – підпорядковане суспільним нормам, укладам, традиціям, стереотипам та індивідуальним життєвим ситуаціям. Це охоплення залежить від рівня індивідуального розвитку особистості. Кожна людина у стані, і, певно має право, з огляду на власні можливості, рівень статків, соціалізації, освіченості, моральні та естетичні орієнтири, усвідомлення життєвої мети, дивитись на світ так чи інакше, бачити певні речі, або не бачити, чути відголоски епохи, або не чути, знати про політичні режими сучасності в країнах, що тримають в покорі під тиском вишколених спецслужб цілі народи, позбавляючи їх прав на елементарне спілкування зі світом і у XXI столітті, про геноциди, як наслідки не лише злої волі, а й поширених етнічних стереотипів, чи не перейматись цим, як чимось далеким. Може відчувати себе морально пригнічено, ідучи ранком до школи, зустрічаючи біля сміттєвих баків людей похилого віку, чийось батьків і бабусь, що копирсаються у відходах, а ввечері – у теленовинах поруч миготять відеоряди про полеглих і скалічених війною молодих українських хлопців, про зажерливих чиновників, що розкрадають власну країну, чи не відчувати – це особистий вибір. Тому, суспільне щастя, в його ідеальному розумінні, є і головною метою окремої людини, що сприяє активізації всіх його життєвих сил, змушує розкривати фізичний і духовний потенціал особистості. Тому, на нашу думку, відома формула щастя, запропонована Г. С. Сковородою: «Бути щасливим – се значить пізнати себе чи то свою природу, взятись за свою долю і робити своє діло» носить інтегральний характер і містить в собі бездоганні рекомендації для вироблення життєвої стратегії: самопізнання (пізнати себе чи свою природу); самовдосконалення (взятись за свою долю); самореалізація (робити своє діло) [6]. Всі ці три процеси повинні здійснюватися в нерозривності й у взаємовпливі.

Висновки. Аналіз спектру застосування підходів теорії соціального благополуччя дає змогу констатувати, що наявні методологічні розробки оцінювання параметрів соціального благополуччя індивіда за такими факторами, як соціальне прийняття, соціальна актуалізація, узгодженість

із суспільством, соціальний внесок та соціальна інтеграція, можуть бути використані у вивченні шляхів розвитку й реалізації мотиваційного компонента людини у намірі бути щасливою. Поєднання в цих моделях таких показників, як відчуття комфорту в оточенні інших; певності власних можливостей самоактуалізації в цьому оточенні; сприйняття соціального оточення як упорядкованого, вмотивованого й цілеспрямованого; відчуття вмотивованої причетності й усвідомлення себе частиною цього соціального оточення; відчуття можливості зробити певний соціальний внесок тощо, дозволяє вести мову про поєднання вивчення досвіду переживання емоцій щастя різної модальності й реальної задоволеності людиною своїм життям.

У сьогоденному українському громадянському суспільстві існує ціла низка зовнішніх обставин і умов, що створюють соціальну напругу і суттєвим чином впливають на психологічний стан людини. Не менш складною є суб'єктна складова життя сучасної людини. Не в останню чергу, саме тому, що «рецепт» щастя у кожному із нас, проблема пошуку щастя постає заново для кожного покоління, оскільки молодь має свої орієнтири, власні домінуючі цінності, що складають систему уявлень про щастя, значною мірою відмінних від тих, що мають їх батьки. Нездійсненність мрій чи цілковита певність у їх здійсненні, розвинена емпатія чи фрустрація чуттів, тренований жагою пізнання і самореалізації мозок чи апатичне інтелектуальне безсилля, здатність відстояти людську гідність на Майдані у 2013–2014 роки чи прийняття приреченості від соціального безправ'я – є природними опозиціями для усвідомлення людиною свого місця у цьому процесі.

Опираючись на дані сучасних соціальних досліджень, які дозволяють констатувати, що впливи тих чи інших подій у громадянському суспільстві на самопочуття конкретної людини, на стани її свідомості – прогноуються, скеровуються, формуються, та з огляду на про особливу проблемність різних чинників впливів на українську молодь, розгляд категорії щастя крізь призму становлення індивідуальної свідомості, дозволяє нам наполягати на думці, що, як і інші ціннісні маркери свідомості, розуміння себе щасливим спрацьовує залежно від того, наскільки розвинутою є суб'єктність людини, наскільки вагомим для індивіда є стан причетності до роду людського.

В свою чергу, філософське розуміння цієї діалектики розвитку особистісного і суспільного життя можуть стати рушійними чинниками змін якості цього процесу, якщо сприймаються людиною як особистісний виклик до їх подолання – тим самим вказуючи дорогу до щастя.

Список використаних джерел

1. Афанасьєва, Людмила, 2014. 'Світоглядно-ціннісний потенціал соціальності людини як чинник гармонізації культурно-освітнього простору', *Versus* (3), с.34–40.
2. Афанасьєва, Л.В., Олексенко, Р.І., 2019. 'Феномен щастя в контексті філософського дискурсу', *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*, №.22.

3. Бхагаван Шри Раджниш (Ошо). 'Радость. Счастье, которое приходит изнутри'. [online] Доступно: <https://www.rulit.me/books/radost-schaste-kotoroe-prihodit-iznutri-read-23143-1.html>

4. Волков, О.Г., Землянський, А.М., Олексенко, Р.І., Рябенко, С.М., 2017. 'Філософія: навчальний посібник-практикум', МДПУ імені Богдана Хмельницького, Мелітополь.

5. Головаха, Є. 'Чого бракує українцям, щоб стати щасливими'. [online] Доступно: https://zaxid.net/statti_tag50974/
https://zaxid.net/statti_tag50974/

6. 'Життя і творчість Григорія Савича Сковороди. Філософські трактати'. [online] Доступно: <http://scovoroda.info/ft.php>.

7. Кауфман, Б. 'Вверх по лестнице, ведущей вниз'. [online] Доступно: knjky.ru/books/vverh-po-lestnice-vedushchey-vniz

8. Крячко, В.І., Штепа, С.О., 2015. 'Експлікація контемпоральних досліджень концептофеномену «щасття» в Україні', *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*, с.61–79.

9. Олексенко, Р., 2018. 'Пошук себе в собі', *Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Формування освітнього простору в умовах інформаційного суспільства»*, с.190–191.

10. Паниотто, В., Сахно, Ю., Пясковська, А., 2018. 'Динаміка рівня щасття і його детермінанти. Україна 2001–2017 [Текст]', *Соціологія: Теорія, методи, маркетинг*, №1, с.84–101.

11. Keyes, CLM., Shmotkin, D., Ryff, CD., 2002. 'Optimizing well-being: the empirical encounter of two traditions', *Journal of personality and Social Psychology*, V.73, p.539–548.

12. Keyes, CLM., 1998. 'Social well-being. Social Psychology Quarterly', V.61, p.121–140.

* * *

References

1. Afanas'jeva, Ljudmyla, 2014. 'Svitogljadno-cinnisnyj potencial social'nosti ljudyny jak chynnyk garmonizacii' kul'turno-osvitn'ogo prostoru (Worldview-value potential of human sociality as a factor of harmonization of cultural and educational space)', *Versus* (3), s.34–40.

2. Afanas'jeva, L.V., Oleksenko, R.I., 2019. 'Fenomen shhastja v konteksti filozofsk'ogo dyskursu (The phenomenon of happiness in the context of philosophical discourse)', *Visnyk L'vivs'kogo universytetu. Serija filozofsk'ko-politologichni studii*, №22.

3. Bhagavan Shri Radzhnish (Osho). 'Radost'. Schast'e, kotoroe prihodit iznutri (Joy. Happiness that comes from within). [online] Dostupno: <https://www.rulit.me/books/radost-schaste-kotoroe-prihodit-iznutri-read-23143-1.html>

4. Volkov, O.G., Zemljanskij, A.M., Oleksenko, R.I., Rjabenko, Je.M., 2017. 'Filosofija: navchal'nyj posibnyk-praktykum (Philosophy: training manual-workshop)', МДПУ імені Богдана Хмельницького, Мелітополь.

5. Golovaha, Je. 'Chogo brakuje ukrai'ncjam, shhob staty shhaslyvymy (What is missing to Ukrainians to be happy)'. [online] Dostupno: https://zaxid.net/statti_tag50974/
https://zaxid.net/statti_tag50974/

6. 'Zhyttja i tvorchist' Grygorija Savycha Skovorody. Filozofsk'ki traktaty (Life and creativity of Gregory Savich Skovoroda. Philosophical treatises). [online] Dostupno: <http://scovoroda.info/ft.php>.

7. Kaufman, B. 'Vverh po lestnice, vedushhej vniz (Up the stairs leading down)'. [online] Dostupno: knjky.ru/books/vverh-po-lestnice-vedushchey-vniz

8. Krjachko, V.I., Shtepa, S.O., 2015. 'Eksplikacija kontemporal'nyh doslidzhen' konceptofenomenu «shhastja» v Ukrai'ni (Exploration of contemporary studies of the concept of «happiness» in Ukraine)', *Mizhnarodnyj naukovyj forum:sociologija, psihologija, pedagogika, menedzhment*, s.61–79.

9. Oleksenko, R., 2018. 'Poshuk sebe v sobi (Search for yourself)', *Mizhnarodna naukovo-praktychna internet-konferencija «Formuvannja osvitn'ogo prostoru v umovah informacijnogo suspil'stva»*, s.190–191.

10. Paniotto, V., Sahno, Ju., Pjaskovs'ka, A., 2018. 'Dynamika rivnja shhastja i jogo determinanty. Ukrai'na 2001–2017 [Tekst] (Dynamics of the level of happiness and its determinants. Ukraine 2001–2017 [Text])', *Sociologija: Teorija, metody, marketyng*, №1, s.84–101.

11. Keyes, CLM., Shmotkin, D., Ryff, CD., 2002. 'Optimizing well-being: the empirical encounter of two traditions', *Journal of personality and Social Psychology*, V.73, p.539–548.